

~~_____~~

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/226	31 januari 1994

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 06/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

~~_____~~

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/226
d.d. 31 januari 1994

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID
HSV
HAI
HMA
Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

06/94

(Afgesloten 311200 JAN 1994)

Bosnië-Herzegovina

De Bosnische regering heeft verzocht om een speciale bijeenkomst van de Veiligheidsraad. In dit verband stelde zij over bewijzen te beschikken dat de Kroatische strijdkrachten (HV) in toenemende mate met reguliere eenheden betrokken zijn bij de strijd in Bosnië-Herzegovina. Ook stelde de Bosnische premier Silajdzic dat eveneens reguliere eenheden uit "Joegoslavië" in Bosnië-Herzegovina aanwezig zijn. Hij sprak in dit verband van een gecoördineerde Servisch-Kroatische militaire interventie in Bosnië-Herzegovina.

De beschuldigingen van de Bosnische regering kunnen slechts ten dele worden bevestigd. Er waren de afgelopen weken in toenemende mate aanwijzingen dat de HV inderdaad hun militaire presentie in Bosnië-Herzegovina in belangrijke mate hebben vergroot. Deze ontwikkeling staat haaks op verklaringen van de Kroatische regering, dat slechts Kroatische verlofgangers op individuele basis de Bosnisch-Kroatische strijdkrachten (HVO) bijstaan. Nog het afgelopen weekeinde verklaarde Kroatië dat ook in de toekomst een militaire interventie in het buurland uitgesloten blijft. Vermoedelijk houdt de versterking van de Kroatische eenheden in Bosnië-Herzegovina verband met de precaire militaire situatie van de HVO in centraal-Bosnië. Overigens wordt verondersteld dat het door de Moslims genoemde aantal Kroatische militairen in Bosnië-Herzegovina (14.000 man) om politiek-propagandistische redenen is overdreven.

De beschuldigingen met betrekking tot een eventuele "Joegoslavische" interventie in Bosnië-Herzegovina zijn minder overtuigend, hoewel er reeds geruime tijd sprake is van indirecte steun vanuit "Joegoslavië" aan de Bosnische Serviërs. Ook waren er de laatste tijd meldingen dat "Joegoslavië" aan de Bosnisch-Servische strijdkrachten (BSA) wapens had geleverd. Nog afgelopen week meldden de Moslims dat de BSA bij Tesanj (noord-Bosnië) zestig tanks hebben samengetrokken, die deels afkomstig zouden zijn uit de Krajina en deels hebben behoord aan het "Joegoslavische" legerkorps in Novi Sad. Dit bericht is echter niet bevestigd. Vermoedelijk zullen de "Joegoslavische" autoriteiten bij hun militaire assistentie aan de BSA uiterste terughoudendheid betrachten, omdat een directe interventie zou inhouden dat de kans op spoedige opheffing van de sancties tegen hun land verder zou afnemen.

Er zijn overigens wel aanwijzingen dat de beschuldigingen van Silajdzic met betrekking tot het gecoördineerde militaire optreden van de BSA en de Kroaten juist zijn. Zo zijn er aanwijzingen dat de HVO recentelijk versterkingen hebben aangevoerd naar de, eveneens door artillerie van de BSA beschoten, stad Jablanica aan de weg van Sarajevo naar Mostar. Het verlies van Jablanica zou voor de Moslims een zeer zware tegenslag vormen, omdat daardoor de bevoorrading van de Bosnische eenheden in Mostar verder zou worden bemoeilijkt en omdat de meest voor de hand liggende weg van Sarajevo naar de Adriatische kust langs deze plaats voert. Het gezamenlijke Servisch-Kroatische optreden bij Jablanica wijst erop dat beide bevolkingsgroepen zich hebben voorgenomen het oprukken van de Moslims naar de kust, een voorwaarde voor de vorming van een economisch levensvatbare Moslim-staat, te verhinderen.

[REDACTED]

Bosnisch-Servische woordvoerders hebben gesteld over aanwijzingen te beschikken dat Moslims in de enclaves aan de Bosnisch-Servische grens (Zepa, Srebrenica en Gorazde) van plan zijn vliegtuigen en helikopters van UNPROFOR of andere VN-instellingen te beschieten om de BSA hiervoor verantwoordelijk te stellen. Hoewel er geen aanwijzingen zijn dat deze berichten juist zijn, staat vast dat de Moslims de laatste weken pogingen doen om een vergroting van de buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict te bewerkstelligen. Zij hopen daardoor de realisering van hun uiteindelijke politieke doelstelling, te weten het behoud van Bosnië-Herzegovina als eenheidsstaat, dichterbij te brengen. In het recente verleden hebben zij gepoogd BSA-beschietingen op VN-eenheden uit te lokken door positie te kiezen in de directe omgeving van deze eenheden en van daaruit Servische stellingen te beschieten. Overigens heeft een Grieks blad dat sympathiseert met de Griekse regering gemeld dat soortgelijke plannen zouden bestaan in de omgeving van Tuzla. Hierbij zou de geheime dienst van een (niet nader genoemde) EU-lidstaat zijn betrokken. Met name gezien laatstgenoemd element lijkt dit bericht uiterst ongeloofwaardig.

De Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic heeft gesteld in beginsel akkoord te gaan met heropening van het vliegveld van Tuzla, mits de Serviërs de controle over het vliegveld krijgen. Tot op heden hebben de Bosnische Serviërs zich verzet tegen de door zowel de VN als de NAVO geëiste heropening van het vliegveld met als argument dat de Moslims het vliegveld zouden kunnen gebruiken voor wapensmokkel. De voorwaarde van Karadzic zal naar verwachting voor zowel de VN als de Moslims onaanvaardbaar zijn. Overigens heeft de CGS van de BSA de afgelopen dagen verklaard dat hij niet zal instemmen met heropening van het vliegveld en desnoods alle vliegtuigen die zullen aankomen, zal vernietigen. Onduidelijk is of laatstgenoemde uitspraak, die haaks lijkt te staan op de opmerking van Karadzic, inderdaad het standpunt van de Bosnisch-Servische politieke leiding vertegenwoordigt.

Sinds enkele dagen is weer sprake van een opleving in de gevechten in de westelijke enclave rond Bihac, waar troepen van het voormalige presidiumlid Abdic strijd leveren tegen Bosnische regeringseenheden. Bovendien lijkt de steun die Servische eenheden uit de omringende gebieden aan Abdic verlenen ook weer te zijn toegenomen. Dit is opmerkelijk, omdat er vorige week juist sprake was van pogingen om een wapenstilstand tussen de troepen van Abdic en de regeringseenheden te sluiten. Het is niet uitgesloten dat de Serviërs er een belang in zien de verdeeldheid onder de Moslims in stand te houden en om die reden incidenten hebben uitgelokt met als doel de toenadering tussen Abdic en de regeringstroepen teniet te doen.

Enkele Egyptische dagbladen hebben de VN in het algemeen, en de Secretaris-Generaal (SG) in het bijzonder, bekritiseerd vanwege het feit dat zij het embargo op wapenaankopen door de Bosnische regering in stand houden en daardoor de Bosnische Moslims verhinderen zich adequaat te bewapenen. Het blad Al-Gumhuria, dat sympathiseert met de regering, stelde hierbij dat Israël wapens levert aan de BSA. Voor laatstgenoemde beschuldigingen bestaan geen aanwijzingen, maar het is niet uitgesloten dat zij juist zijn. Israël beschikt over grote aantallen wapens van Sovjet-makelij, vooral buitgemaakt in de oorlogen met de omringende Arabische landen. Denkbaar is dat het een deel van deze reserves heeft verkocht aan de BSA, die vertrouwd zijn met dergelijk materieel.

Internationale vredesinspanningen

Naar verluidt heeft de SG van de VN, Ghali, opnieuw afwijzend gereageerd op een aanbod van de Organisatie van de Islamitische Conferentie (OIC) om een vredesmacht van 15.000 militairen (onder wie 10.000 Iraniërs) in Bosnië-Herzegovina te stationeren. Reeds in juli j.l. had de OIC een dergelijk aanbod gedaan. Dit was ook destijds door Ghali afgewezen, maar kennelijk is het aanbod onlangs,

[REDACTED]

mogelijk tijdens de bijeenkomst van de "Bosnië-groep" van de OIC met de Bosnische regering medio januari in Genève, herhaald. Ghali zou hebben gesteld te vrezen dat sommige van de betrokken landen blijf zouden geven van een "eenzijdige politieke oriëntatie". Waarschijnlijk is Ghali met name bevreesd dat de aanwezigheid van militairen uit islamitische landen zou leiden tot wapenhulp aan de Moslims. Zoals bekend hebben de Bosnische Serviërs en Kroaten reeds de vrees uitgesproken dat de islamitische leden van UNPROFOR (b.v. Maleisië en Pakistan) hun aanwezigheid misbruiken voor wapenleveranties aan de Moslims.

Ghali heeft inmiddels in een brief aan de Veiligheidsraad de voorwaarden gedeponereerd waaronder hij zou instemmen met luchtaanvallen op BSA-posities. Details van de brief zijn niet bekend gemaakt, maar naar verluidt zal veel afhangen van het oordeel van de afgezant van Ghali voor het voormalige Joegoslavië, Akashi. Zoals bekend had de Russische regering de afgelopen weken erop aangedrongen dat Ghali de Veiligheidsraad zou consulteren alvorens te besluiten tot eventuele luchtaanvallen in Bosnië-Herzegovina. Overigens heeft Akashi de afgelopen weken onderstreept weinig heil te zien in luchtaanvallen.

Rusland heeft vorige week voorgesteld de Veiligheidsraad bijeen te roepen om een nieuw initiatief te bespreken dat een "politieke oplossing" voor de oorlog in Bosnië-Herzegovina mogelijk moet maken. De speciale afgezant van de Russische minister van Buitenlandse Zaken, Churkin, stelde dat allereerst in overleg met de drie strijdende partijen en de regeringen van Kroatië en "Joegoslavië" een formule dient te worden opgesteld voor een territoriale indeling van Bosnië-Herzegovina. Tevens dient door VN-functionarissen te worden vastgesteld wie verantwoordelijk is voor het bloedvergieten in de republiek. Vervolgens zouden de details van de vredesregeling moeten worden ingevuld.

Dit Russische initiatief houdt vermoedelijk verband met de groeiende invloed van de extreem-nationalistische stromingen in de Russische binnenlandse politiek, die aandringen op een meer pro-Servische koers in de buitenlandse politiek. Zo heeft de Russische extreem-nationalistische leider Zhirinovski dezer dagen tijdens een bezoek aan Belgrado gewaarschuwd dat hij een luchtaanval van de NAVO op een stad in Bosnië zal beschouwen als een oorlogsverklaring aan Rusland. Verder sprak hij zich niet alleen uit voor opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië", maar ook voor compensatie aan het land voor de geleden schade. Hij kondigde aan te zullen streven naar het ontslag van de Russische minister van Buitenlandse Zaken Kozyrev, tenzij deze zich op zeer korte termijn openlijk achter Servië zou opstellen.

Tegen deze achtergrond lijkt het bovenvermelde Russische diplomatieke initiatief vooral bedoeld om te bewerkstelligen dat Rusland invloed behoudt op de verdere internationale besluitvorming met betrekking tot Bosnië-Herzegovina. De bepaling met betrekking tot de verantwoordelijkheid voor het voortduren van de strijd kan worden gezien als een pro-Servisch voorstel, omdat de gebiedseisen van de Bosnische Serviërs (en van de Kroaten) in algemene zin bevredigd zijn. Juist de Moslims hebben er belang bij de strijd voort te zetten, teneinde de Servische (en Kroatische) veroveringen ongedaan te maken. De Bosnische president Izetbegovic heeft het Russische initiatief inmiddels dan ook verworpen.

Ook Frankrijk heeft afstand genomen van het Russische initiatief en gesteld vast te willen houden aan de mogelijkheid van luchtaanvallen op Servische stellingen om te garanderen dat de humanitaire hulp zijn doel bereikt. Verder heeft de Franse regering de afgelopen dagen gepleit voor een grotere Amerikaanse betrokkenheid bij het conflict in Bosnië-Herzegovina. Met name werd gevraagd om stationering van Amerikaanse grondtroepen. Ook werd verzocht om Amerikaanse politieke druk op de Bosnische Moslims om dezen ervan te weerhouden de oorlog te laten escaleren. Zoals eerder gemeld, zien de Moslims in de huidige politieke

~~_____~~

impasse mogelijkheden om een vergroting van de buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict, dan wel opheffing van het wapenembargo af te dwingen. Frankrijk pleit voor een Amerikaanse verklaring die onderstreept dat deze hoop ijdel is. Inmiddels heeft de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Christopher openlijk herhaald dat zijn regering niet bereid is grondtroepen in Bosnië-Herzegovina te stationeren. Voorts heeft de Amerikaanse regering gesteld dat "de druk moet worden uitgeoefend op de daders, en niet op de slachtoffers". Om die reden ziet de VS ook weinig heil in het jongste Russische initiatief.

Deze gedachtenwisselingen houden mede verband met de discussie over de toekomst van UNPROFOR, met name in Bosnië-Herzegovina. Een groot aantal landen die een bijdrage leveren aan UNPROFOR, en met name ook Frankrijk, hebben uiting gegeven aan twijfels over het nut van voortzetting van de militaire aanwezigheid in Bosnië-Herzegovina, zeker zolang de strijdende partijen geen blijk geven van compromisbereidheid en de middelen van UNPROFOR om de militaire situatie de beïnvloeden beperkt zijn, en indien blijkt dat de humanitaire hulpverlening sterk te wensen blijft overlaten.

Volgens recente gegevens van de VN profiteren met name de Bosnische Serviërs en Kroaten van de humanitaire hulpverlening. Waar de Moslims momenteel minder dan 3 kilo voedsel per hoofd van de bevolking ontvangen, krijgen de Serviërs ruim 4 kilo en de Kroaten zelfs bijna 10 kilo. De reden is volgens de VN-verklaring gelegen in het feit dat de Serviërs en Kroaten weinig obstakels in de weg leggen voor hulpkonvooien naar elkaars gebieden, maar voedselleveranties aan Moslimgebieden sterk bemoeilijken. Zoals gesteld zal deze bekendmaking de twijfels omtrent UNPROFOR nog vergroten.

Kroatië

Vorige week is gemeld dat de tweede ronde van de presidentsverkiezingen in de Krajina, de "Servische Republiek" in Kroatië, is gewonnen door minister van Binnenlandse Zaken Martić. Het heeft er alle schijn van dat deze uitslag gemanipuleerd is, omdat zijn rivaal Babic in de eerste ronde ruim tweemaal zoveel stemmen had behaald als Martić. Bovendien is Martić de favoriet van de Servische president Milosevic. Er waren vorige week aanwijzingen dat Martić de media tegen Babic heeft opgezet. Overigens heeft Martić, evenals Babic, onderstreept dat hij zijn presidentschap van korte duur acht en zijn bevoegdheden zo snel mogelijk hoopt over te dragen aan Milosevic, "de president van alle Serviërs". Zoals reeds eerder gesteld, zijn vele Serviërs uit de Krajina bevreesd dat Milosevic bereid is hun belangen op te offeren aan zijn streven naar opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië". Vooralsnog wordt er van uitgegaan dat deze vrees ongegrond is.

Servië/Montenegro

De federale "Joegoslavische" regering heeft de afgelopen weken een economisch programma gepresenteerd dat tot doel heeft de diepe economische crisis in het land het hoofd te bieden. Een van de belangrijkste maatregelen is de introductie van een nieuwe, vrij inwisselbare dinar die een vaste waarde zal hebben van 1 DM en die naast de oude, vrijwel waardeloze dinar zal bestaan. Vele elementen van het programma zijn overigens nog onzeker. Zo is niet duidelijk hoe de regering de waarde van de nieuwe dinar denkt te dekken; zoals bekend zijn vele monetaire en goudreserves van de "Joegoslavische" nationale bank in het buitenland bevroren in het kader van de sancties tegen het land. Opheffing van die sancties blijft een essentiële voorwaarde voor sanering van de "Joegoslavische" economie. Vooralsnog heeft de bevolking weinig vertrouwen in het programma.

Vermeldenswaard is dat aangekondigd is dat de nieuwe dinar wordt ingevoerd in alle "Servische" gebieden in het voormalige Joegoslavië. Naast de regeringen van Servië en Montenegro hebben ook de "Servische Republiek" (in Bosnië-Herzegovina)

[REDACTED]

momenteel slechts \$700 bedragen. Als belangrijkste redenen kunnen worden aangevoerd het embargo tegen "Joegoslavië" en de politieke wrijvingen met Griekenland, waardoor de exportmogelijkheden van Macedonië aanzienlijk zijn beperkt. Een bijkomend probleem vormt de excessieve droogte van de afgelopen zomer, die de landbouwproductie met 20% reduceerde.

De schuld van Macedonië aan de Wereldbank bedraagt 85 miljoen US dollar. Het afgelopen jaar heeft de Macedonische regering gevraagd om donaties van de EU en de VS, maar dit verzoek heeft slechts 25 miljoen dollar opgeleverd. Deze schuld verhindert grootschalige nieuwe leningen van het Internationale Monetaire Fonds. Een deel van die hulp zou kunnen worden gebruikt ter verbetering van de Macedonische infrastructuur. In dit verband is vermeldenswaard dat dezer dagen in de Bulgaarse hoofdstad Sofia een conferentie zal worden gehouden voor de aanleg van een snelweg van Tirana naar Istanbul. Daardoor zouden de exportmogelijkheden van Macedonië worden vergroot, omdat het land dan niet meer afhankelijk zou zijn van Servië en Griekenland.

Conclusie/voorzicht

Er zijn aanwijzingen dat de Bosnische Serviërs en Kroaten hun (militaire) samenwerking intensiveren om de Moslims te verhinderen een economisch levensvatbare staat op te bouwen. Waarschijnlijk hebben de Kroatische strijdkrachten hun sterkte in Bosnië-Herzegovina uitgebreid. Hoewel de "Joegoslavische" autoriteiten reeds geruime tijd indirect steun leveren aan de Bosnische Serviërs, is het twijfelachtig of zij zullen overgaan tot directe militaire interventie vanwege de mogelijke politieke consequenties daarvan.

Er zijn opnieuw aanwijzingen dat de Russische buitenlandse politiek naar een meer pro-Servische koers tendeert onder invloed van de binnenlandse oppositie van de extreem-nationalistische stromingen.

Een aantal landen die een bijdrage leveren aan UNPROFOR hebben uiteenlopende visies gepresenteerd over de toekomst van de VN-vredesmacht in het voormalige Joegoslavië. Deze discussie compliceert de gedachtenwisselingen over de mogelijkheid en wenselijkheid van luchtaanvallen op Bosnisch-Servische stellingen.

De etnische tegenstellingen in Macedonië verscherpen zich verder, met name onder invloed van de economische crisis in het land.